

Microlepidoptera (Pyralidae, Crambidae) nous o interessants per a la fauna catalana i ibèrica (VI)

Josep Joaquim Pérez De-Gregorio¹, Ricard Orozco i Sanchis¹ & Emili Requena i Miret²

¹Museu de Zoologia. Passeig Picasso, s/n; E-08003 Barcelona

²Sant Cugat, 21-23; E-08700 Igualada

Abstract. New or interesting Microlepidoptera from Catalonia and the Iberian Peninsula fauna (Pyralidae, Crambidae) (VI). In this paper are recorded 19 species of Microlepidoptera new or interesting from Catalonia and the Iberian Peninsula fauna.

Resum. S'esmenten 19 espècies de Microlepidoptera que són noves o interessants per a la fauna catalana i ibèrica.

Key words: Microlepidoptera, Pyralidae, Crambidae, faunistics, Catalonia, Iberian Peninsula.

Introducció

L'estudi de material divers de Pyralidae i Crambidae recollit pels autors i per altres lepidopteròlegs en els darrers anys ens permet donar a conèixer en aquest treball la troballa de 19 espècies de microlepidòpters de totes dues famílies que són noves o interessants per a la fauna catalana i ibèrica. El material i les col·leccions estudiades procedeixen de Josep Joaquim Pérez De-Gregorio (JJPDG), Albert i Ricard Orozco (ARO, AO, RO), Emili Requena (ER), Josep Muñoz (JM), Francesc Vallhonrat (FV) i el Museu de Zoologia de Barcelona (MZB). Les novetats faunístiques figuren indicades amb un (*)¹.

Relació d'espècies

Pyralidae (Pyralinae)

(*) *Actenia rungsi* Leraut, 2000 (lám. 2, fig. 1c)

Referències: Leraut 2000: 240-242, figs. 2-3 (genitatives); Mazel *et al.* 2003: lám. II, figs. 11-14 (adults) i lám. III, figs. 17-18 (genitatives).

Piràlid descrit per Leraut (2000) del nord d'Àfrica (Marroc, Algèria, Tunísia) i fins aleshores confós amb la comuna *Actenia brunnealis* (Treitschke, 1829), de la

¹ Treball presentat com a comunicació a la 138 Sessió Científica de la SCL (Barcelona, 27 de novembre del 2004)

qual es distingeix per importants diferències morfològiques externes i per les estructures genitals. Recentment (Mazel *et al.* 2003) ha estat trobada als Pirineus Orientals francesos. La revisió del material d'*Actenia* Guenée, 1854, conservat a les col·leccions dels autors ha permès identificar 8 exemplars d'*A. rungsi*.

Material estudiat. Catalunya:

Anoia: la Pobla de Claramunt (31TCG80, 264 m), 1 ♂, 11.IX.1990 (ER *leg. et col.*)

Bages: Castellfollit del Boix (31TCG91, 678 m), 1 ♂, 4.IX.1993 (ER *leg. et col.*).

Alt Camp: Esblada (31TCF68, 745 m), 1 ♀, 18.VIII.2001 (ER *leg. et col.*).

Baix Camp: coll de les Masies, muntanyes de Prades (Baix Camp, 31TCF37, 980 m), 1 ♂, 22.VIII.2004 (JJPDG *leg. et col.*).

Gironès: Sant Mateu de Montnegre, serra de les Gavarres (31TDG94, 360 m), 2 ♀, 1.IX.1990, (JJPDG *leg. JJPDG & ER col.*).

Baix Llobregat: la Ricarda, aiguamolls del delta del Llobregat (31TDG27, 1 m), 1 ♀ 27.VIII.1994 (ARO *leg. et col.*).

Extremadura:

Badajoz: Badajoz (29SPD70, 167 m), 1 ♂, 11.IX.1989 (JM *leg. ER col.*).

Nova per a Catalunya i la Península Ibèrica. *A. rungsi* Leraut 2000 sembla volar en una generació, des de finals d'agost i durant el mes de setembre, barrejada amb *A. brunnealis* (Treitschke, 1829), d'emergència més avançada (juny a setembre).

(* ***Zitha (Maradana) syricalis oranalis*** (Zerny, 1914) (= *Stemmatophora fuliginosalis* Zerny, 1927) (làm. 2, fig. 1d)

Referències: Leraut 2002: 97-100, fig. 5 (genitàlia); Mazel *et al.* 2003: 66, làm. I, figs. 2-4 (adults) i 5-6 (genitàlies).

Recentment, Leraut (2002) ha dut a terme una acurada revisió de les espècies del gènere *Zitha* Walker, 1866. Una d'elles, *Z. syricalis* (Ragonot, 1895), descrita de Turquia, es troba representada al Magrib, la Península Ibèrica i els Pirineus Orientals francesos per la subespècie *oralis* Zerny, 1914, descrita d'Algèria, de la qual resulta sinònima *Z. oranalis fuliginosalis*, descrita posteriorment també per Zerny l'any 1927 de Granada (Andalusia). La revisió de Leraut ha permès la descoberta d'aquest piràlid als Pirineus Orientals francesos (Mazel *et al.* 2003), i, gràcies a les dues publicacions, hem pogut comprovar la seva presència també a Catalunya, on resulta nou.

Material estudiat. Catalunya:

Anoia: la Pobla de Claramunt (31TCG80, 264 m), 6 ex, 3.VIII.1984, 3.VIII.2000, 18.VII.2004 (ER *leg. et col.*); Vallbona (31TCF99, 360 m), 12 ex, 10.VII.1983, 1.VII.1989, 1.VII.1990, 4.VIII.1990, 14.VIII.1991, 6.VIII.2000, 6, 18.VII.2004 (ER *leg. et col.*).

Baix Empordà: Pedralta, serra de les Gavarres (31TDG92, 260 m), 1 ex, 9.VII.2001 (ARO *leg. et col.*).

Baix Camp: coll de les Masies, muntanyes de Prades (31TCF37, 980 m), 2 ex, 11.VIII.2004 (JJPDG *leg. et col.*).

Gironès: Sant Mateu de Montnegre, serra de les Gavarres (31TDG94, 360 m), 1 ex, 1.IX.1990 (JJPDG *leg. ER col.*).

Crambidae (Crambinae)

(*) *Euchromius anapiellus* (Zeller, 1847)

Referència: Bleszynski 1965: 69, lám. 2, fig. 19, làms. 35 i 88, fig. 19 (genitèlies).

Descrita de Sicília i estesa per la Península Ibèrica, sud de França, sud d'Itàlia, Sicília, Sardenya, nord d'Àfrica i Àsia Menor (Bleszynski 1965). La presència d'aquesta espècie a la Península Ibèrica (cf. Pérez De-Gregorio 1989) ha estat confirmada per Gastón *et al.* (1997) i per Corley *et al.* (2000), i es coneix també dels Pirineus Orientals francesos (Brusseaux *et al.* 2003).

Un mascle recollit a la riba del riu Corb, Vallfogona de Riucorb (Segarra, 31TCG50, 578 m), 24.VI.2000 (RO *leg. et col.*). Nova per a la fauna catalana.

Al mateix indret ha estat recollit també (30.VIII.1996) el cràmbid palustre *Metacrambus pallidellus* Duponchel, 1836.

Catoptria petrificella (Hübner, 1796) Còth de Baretja, Bossòst (Vall d'Aran, 31TCH13, 1.800 m), 1 ♀, 23.VII.2004 (JPDG *leg. et col.*). Cràmbid subalpí, molt localitzat a la Vall d'Aran i la vall de Benasc (cf. Pérez De-Gregorio 1995).

C. lythargirella (Hübner, 1796) Bagergue (Vall d'Aran, 31TCH23, 1.419 m), 1 ♂, 18.VIII.2001 (RO *leg. et col.*). Només coneguda a la Península Ibèrica de la Vall d'Aran (cf. Pérez De-Gregorio 1995). Ha estat citada dels Pirineus centrals i orientals de França (Lhomme 1935; Brusseaux *et al.* 2003).

(Evergestinae)

Evergestis aenealis (Denis & Schiffermüller, 1775) Vall de l'Aiguamòg (Vall d'Aran, 31TCH23, 1.800 m), 3 ex, 23.VI.2004 (RO *leg et col.*). Element subalpí, trobat fins ara a la Vall d'Aran i a la Cerdanya.

(*) *E. dumerlei* Leraut, 2003 (lám. 2, fig. 1a)

Referència: Leraut 2003: 133-135, figs. 1 i 5 (genitèlies).

Espècie descrita per Leraut (2003) del Magrib (Marroc), la Península Ibèrica (Castella la Nova: El Escorial) i el sud-est de França (Pirineus Orientals, Vaucluse i els Alps), fins aleshores confosa amb *Evergestis politalis* (Denis & Schiffermüller, 1775), de la qual es distingeix per la morfologia externa i per les estructures genitals. Sembla monovoltina estiuenca (juliol-setembre), mentre que *politalis* té dues generacions (abril-juny i agost-setembre). Tots dos tàxons cohabiten en alguns biòtops, si bé *dumerlei* sembla una espècie predominantment oròfila. L'examen del material d'*Evergestis* Hübner, 1825 conservat a les col·leccions dels autors i a les col·leccions del Museu de Zoologia de Barcelona (MZB) ha permès determinar 18 exemplars d'*E. dumerlei*.

Material estudiat. Catalunya:

Anoia: Jorba (31TCG79, 397 m), 1 ♂, 19.IX.1998 (ER leg. et col.); la Tossa, Sta. Margarida de Montbui (31TCG80, 391 m), 1 ♂ 1 ♀, 22.VIII.1992 (ER leg. et col.); Sant Martí de Tous (31TCG70, 457 m), 2 ♂, 8.IX.1996, 22.IX.1990 (ER leg. et col.).

Bages: Castellfollit del Boix (31TCG91, 678 m), 1 ♂, 4.IX.1993 (ER leg. et col.).

Alt Camp: Esblada (31TCF68, 745 m), 1 ♀, 18.VIII.2001 (ER leg. et col.).

Montsià: Mont Caro, Ports de Tortosa-Beseit (31TBF72, 1.000 m), 1 ♂, 13-14.VII.1990 (JPDG leg. et col.).

Priorat: Cornudella de Montsant, serra del Montsant (31TCF27, 750 m), 1 ♂, 12.VIII.2004 (FV leg. JPDG col.).

Ripollès: Fontalba, Queralls (31TDG38, 1.300 m), 1 ♂, 22.VII.1993 (JPDG leg. et col.).

Segrià: Seròs (31TBF89, 300 m), 1 ♀, 18.IX.1992 (JPDG leg. et col.).

Alt Urgell: Alinyà (31TCG66-71, 1.200-1.300 m), 3 ♀, 1-2.IX.2000 (JPDG & FV leg. JPDG & ER col.).

Aragó:

Oscà: Benasc (Alta Ribagorça, 31TBH91, 1.138 m), 1 ♂, 29.VII.1921 (S. Novellas leg. col. MZB); Candanos (Monegres) (31TBF59, 200 m), 1 ♀, 23.VIII.1993 (JPDG leg. ER col.); serra de la Corrodella (Baixa Ribagorça, 31TBG77-86, 460 m), 1 ♂, 21.VIII.1989 (J. Rius leg. col. Rius, MZB).

Castella- la Manxa:

Guadalajara: Alcuneza (t. m. de Sigüenza, 30TWL35, 1.065 m), 1 ♂, 15.VIII.1993 (RO leg. et col.).

Nova per a Catalunya i Aragó.

Evergestis marionalis Leraut, 2003 (= *bifascialis* auct, nec Guenée, 1849)

Referència: Leraut 2003: 134-135, figs. 4 i 7 (genitatives)

Leraut (2003) ha demostrat que el tàxon *bifascialis* (Guenée, 1849), descrit d'Algèria, és una subespècie d'*Evergestis politalis* (Denis & Schiffermüller, 1775) localitzada al Magrib i a l'illa de Sicília, mentre que l'*Evergestis* present a la Península Ibèrica, les illes Balears, el sud-est de França (Pirineus Orientals, Aude) i el Magrib, i que fins ara Zerny (1927), Agenjo (1966), Marion (1977), Rungs (1979), Vives Moreno (1994) i altres lepidopteròlegs havien anomenat *bifascialis*, constitueix una espècie diferent, que Leraut descriu sota el nom d'*Evergestis marionalis*.

Cal atribuir, doncs, a *marionalis* Leraut, 2003, totes les citacions de *bifascialis* auct. de la Península Ibèrica i les illes Balears.

Evergestis marionalis Leraut, 2003, és un piraustínid molt comú a la Catalunya occidental (Pérez De-Gregorio 2004), del qual només es coneix una troballa fora de l'esmentada àrea: Sant Martí de Tous (Anoia, 31TCG70, 457 m), 5 ex, 22.IX.1990 (ER leg. et col.).

(Odontiinae)

Eurrhysis pollinalis (Denis & Schiffermüller, 1775). Coll de les Masies, muntanyes de Prades (Baix Camp, 31TCF37, 980 m), 1 ♂, 20.VI.2004 (JPDG leg. et col.). No citada encara d'aquesta zona.

(Pyraustinae)

Pyrausta cingulata (Linnaeus, 1758). Fageda del Sot, Sant Segimon (Montseny, 31TDG42, 1.100 m), 3 ex, 5.VIII.2004 (JJPDG *leg. et col.*). La troballa permet confirmar amb citacions recents la presència de l'espècie a la Serralada Transversal (Guilleries-Montseny) (cf. Pérez De-Gregorio 2002).

Pyrausta pellicalis (Staudinger, 1870). Alinyà (Alt Urgell, 31TCG67-71, 1.360 m), 1 ♀, 16.V.2001 (FV *leg. col.* MZB). Fins ara sols era coneguda del sud-oest de Catalunya (cf. Pérez De-Gregorio 2004).

(* *Paratalanta pandalis* (Hübner, 1825)

Referència: Marion 1966: 108-109, lám. 9, fig. 106, lám. M fig. 349 (genitàlia).

Vilamòs (Vall d'Aran, 31TCH13, 1.255 m), 1 ♀, 24.VI.2004 (RO *leg. et col.*). Santuari del Gresolet (Berguedà, 31TCG97, 1.300 m), 1 ♂, 26.VI.1981 (J. Rius *leg., col.* Rius, MZB). Citada dels Pirineus francesos (atlàntics, centrals i orientals) (Oberthür 1923; Lhomme 1935; Brusseau *et al.* 2003), on vola els mesos de juny a agost, aquesta espècie eurosiberiana resulta nova per a la fauna catalana. En coneixem una citació de Bilbao (País Basc) (Seebold 1898).

Opsibotys fuscalis (Denis & Schiffermüller, 1775). Rupit (Guilleries, 31TDG55, 1.000 m), 1 ♀, 3.VII.2004 (JJPDG & I. Romañá *leg. JJPDG col.*). Idèntic comentari que en el cas de *P. cingulata* (cf. Pérez De-Gregorio 2002).

Udea prunalis (Denis & Schiffermüller, 1775). Martinet (Baixa Cerdanya, 31TCG99, 980 m), 1 ♀, 13.VIII.2004 (JJPDG & M. Rondós *leg. JJPDG col.*). Piraustínid localitzat al Pirineu i Prepirineu català (Vall d'Aran, Cerdanya, massís del Puigsacalm). Les citacions de Cuní (1874) dels voltants de Barcelona són errònies i atribuïbles a una altra espècie de Pyraustinae, com es desprèn clarament de la lectura del text d'aquest autor.

U. alpinalis (Denis & Schiffermüller, 1775). Còth de Baretja, Bossòst (Vall d'Aran, 31TCH13, 1.800 m), sèrie, 23.VII.2004 (JJPDG *leg et col.*). Sols coneguda a Catalunya de la Vall d'Aran.

U. uliginosalis (Stephens, 1834). Vall de l'Aiguamòg (Vall d'Aran, 31TCH22-23, 2.000 m), sèrie, 21-24.VII.2004 (JJPDG & ER *leg. et col.*). Idèntic comentari que per a l'espècie anterior.

(Spilomelinae)

Mecyna auralis (Peyerimhoff, 1872). Coll de les Masies i font de la Teula, muntanyes de Prades (Conca de Barberà, 31TCF37, 700-980 m), 2 ♀, 11, 22.VIII.2004 (JJPDG & J. Ribes *leg. JJPDG col.*).

Pleuroptya balteata (Fabricius, 1789). Escaladei, la Morera de Montsant, (serra del Montsant, Priorat, 31TCF73, 650 m), 1 ♂ 1 ♀, 12.VIII.2004 (FV leg. JPDG col.) (lám. 2, fig. 1b). Spilomelinae tropical, poc citat de Catalunya: Calella (Maresme, 31TDG70, 8 m) (Cuní 1874); els Banys de Sant Vicenç (Alt Urgell, 31TCG89, 1.080 m), 2 ex, VIII.1909 (S. Maluquer leg. col. MZB); font de la Teula, muntanyes de Prades (Conca de Barberà, 31TCF37, 700 m), 3 ex, 14.VIII.1991 (JPDG leg.), conegut de diverses localitats dels Pirineus Orientals francesos (Brusseaux *et al.* 2003).

Palpita testalis (Fabricius, 1794). Llacunes de la Tancada i l'Encanyissada (Amposta, delta de l'Ebre, 31TCF00, 3 m), sèrie, 23.VIII.2003, 18, 23.VII.2004, 21.VIII.2004 (ARO leg et col.). (cf. Pérez De-Gregorio & Requena 2001).

Agraïments

Agraïm als amics i companys Josep Muñoz (Girona), Albert Orozco (Cardedeu) i Francesc Vallhonrat (Barcelona) les dades facilitades i el lliurament d'una part del material esmentat en el present treball. Als senyors Patrice Leraut (Laboratoire d'Entomologie du Muséum National d'Histoire Naturelle de Paris), Jacques Nel (La Ciotat, França) i Robert Mazel (Association Roussillonnaise d'Entomologie, Perpinyà), les informacions bibliogràfiques fornides. Als amics Oleguer Escolà i Glòria Masó (conservadors d'Entomologia del Museu de Zoologia de Barcelona, MZB) i a la senyora Sandra Valentí (bibliotecària del mateix centre), les habituals facilitats per a la consulta de les col·leccions del museu i del seu fons bibliogràfic. A l'amic Martí Rondós, les fotografies que il·lustren aquest treball.

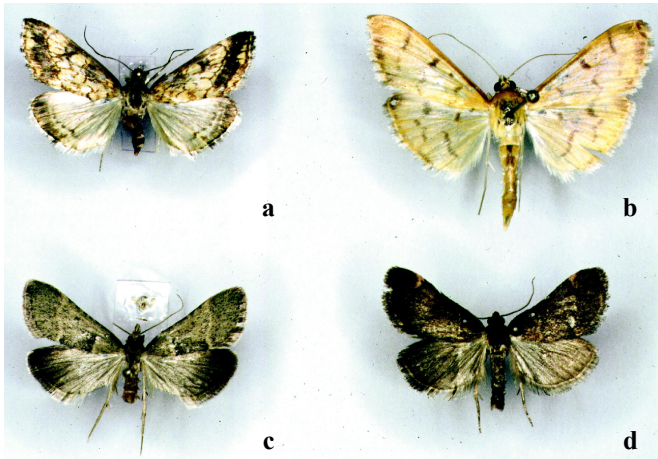
Referències bibliogràfiques

- Agenjo, R. 1966. Catálogo ordenador de los Lepidópteros de España (43.- Pyraustidae). Graellsia, 22, sense paginació.
- Bleszynski, S. 1965. Microlepidoptera Palaearctica, 1.- Crambinae, pàg. 65. Verlag Georg Fromme & Co. Wien.
- Brusseaux, G., Luquet, G. Chr., Mazel, R., Peslier, S., & Zagatti, P. 2003 (1999)(2001). Les Pyrales des Pyrénées-Orientales. Inventaire raisonné .II.- Crambidae. *Alexanor*, 21 (3): 131-150.
- Corley, M.F.V., Gardiner, A.J., Cleere, N. & Wallis, P.D. 2000. Further additions to the *Lepidoptera* of Algarve, Portugal (Insecta: Lepidoptera). *SHILAP Revta lepid.*, 28 (111): 282.
- Cuní i Martorell, M. 1874. Catálogo de los Lepidópteros de Cataluña, pàgs. 162-163. Barcelona.
- Gastón, J., De Olano, I., Revilla, T. & Marcos, J.M. 1997. Contribución al estudio de los Crambinae en el País Vasco (Lepidoptera: Pyralidae). *ZAPATERI Revta aragon. ent.*, 7: 3-70.
- Leraut, P. 2002. Contribution à l'étude du genre *Actenia* Guenée (Lepidoptera, Pyralidae, Pyralinae). *Revue française d'Entomologie* (N.S.), 22 (4): 239-244.
- Leraut, P. 2002. Contribution à l'étude des Pyralinae (Lepidoptera, Pyralidae). *Revue française d'Entomologie* (N.S.), 24 (2): 97-108.
- Leraut, P. 2003. Étude de quelques pyrales paléarctiques (Lepidoptera, Crambidae). *Nouv. Revue Ent.* (N.S.), 20 (2): 133-147.

- Lhomme, L. 1935. Catalogue des Lépidoptères de France, volum II (2a. part), pàgs. 66 i 125-126.
- Marion, H. 1977. Révision des *Pyraustidae* de France (suite et fin). *Alexanor*, 10 (1): 21-30.
- Mazel, R., Brusseau, G., & Tavoillot, Ch. 2003. Trois Pyrales nouvelles pour la faune des Pyrénées-Orientales dont deux nouvelles en France et une en Europe (Lepidoptera, Pyraliæ). *R.A.R.E.*, 12 (2): 65-70.
- Oberthür, Ch. 1923. Catalogue des Lépidoptères des Pyrénées-Orientales. *Et. Lép. Comp.*, 20: 155.
- Pérez De-Gregorio, J.J. 1989. El gènere *Euchromius* Guenée, 1845 a la Península Ibérica i les illes Balears (Lep. Crambidae). *Butll. Soc. Cat. Lep.*, 61: 29-40.
- Pérez De-Gregorio, J.J. 1995. Contribución al estudio de los Crambidae de la Península Ibérica y las islas Baleares (Lep: Crambidae). *ZAPATERI Revta aragon. ent.*, 5: 159-164.
- Pérez De-Gregorio, J.J. & Requena, E. 2001. Microlepidòpters nous o interessants per a la fauna catalano balear (Lepidoptera) (IV) *Butll. Soc. Cat. Lep.*, 86: 55-57.
- Pérez De-Gregorio, J.J. 2002. Fauna lepidopterològica de les Guillerries. Familia Crambidae (Lepidoptera). *Butll. Soc. Cat. Lep.*, 87: 39-44.
- Pérez De-Gregorio, J.J. 2004. Contribución al conocimiento de los Crambidae de la Península Ibérica e islas Baleares (Lepidoptera, Crambidae), III: Crambidae de la Cataluña Occidental. *Bol. S.E.A.*, 34: 199- 203.
- Rungs, Ch. 1979. Catalogue des Lépidoptères du Maroc, vol. I, pàg. 164. Rabat.
- Seebold. T. 1898. Beiträge zur Kenntnis der Microlepidopterenfauna Spaniens und Portugals. *Iris*, 11: 295.
- Vives Moreno, A. 1994. Catálogo Sistemático y Sinonímico de los Lepidópteros de la Península Ibérica y Baleares (Segunda parte), pàg. 249. Madrid.
- Zerny, H. 1927. Die Lepidopterenfauna von Albarracín in Aragonien. *Eos*, III: 460.

Data de recepció: 1de febrer de 2005

Data d'acceptació: 1 de març de 2005

Fig. 1 Adults de: **a**, *Evergestis dumerlei* Leraut, 2003, Cornudella de Montsant, Priorat, ♂, 12.VIII.2004; **b**, *Pleuroptya balteata* (Fabricius, 1789), Escaladei, Priorat, ♂, 12.VIII.2004; **c**, *Actenia rungsi* Leraut, 2000, coll de les Masies, muntanyes de Prades, Baix Camp, ♂, 22.VIII.2004; **d**, *Zitha syrcalis oranalis* (Zerny, 1914), coll de les Masies, muntanyes de Prades, Baix Camp, ♂, 11.VIII.2004 [foto: M. Rondós].

Fig. 2 Adults de: **a**, *Lygephila exsiccata* (Lederer, 1885), Bassa dels Ous (la Tancada, Amposta), ♂, 13.VIII.2004; **b**, *Eublemma cochylioides* (Guenée, 1852), llacuna de l'Encanyssada (Amposta), 13.VIII.2004; **c**, *Araeopteron ecpahea* (Hampson, 1914), Amposta (delta de l'Ebre) [fotos: M. Rondós].